

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Przemyśl, Galicja

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu, Muzeum Narodowe Ziemi
Przemyskiej

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji
(biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyślu

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Daty działalności / zakres czasowy:

1909

Dostępność

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Rodzaj pamięci

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

--

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemysłu ul. Berka Joselewicza 1 37-700 Przemyśl	Listopad 1909 - lokal przy ul. Fredry 10. Listopad 1911 budynek przy ul. Grodzkiej 1. 6.
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	tel.: 16 679 30 00	
GODZINY OTWARCIA	poniedziałek nieczynne wtorek 9:00 - 16:00 środa 9:00 - 16:00 czwartek 9:00 - 16:00 (dzień bezpłatny) piątek 9:00 - 16:00 sobota 9:00 - 16:00 niedziela 12:00 - 16:00	w niedzielę i święta 12.00-13.00
DYREKTORZY		
ZARZĄDCA		
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)		

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemysłu - 1909 Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej - 1921

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Cele TPN: "misja stworzenia polskiego ogniska naukowego oraz muzeum".

- a) stworzenie polskiego ogniska naukowego
- b) poznawanie i budzenie poszanowania dla dziejowej przeszłości pamiątek tak miasta Przemyśla i okolicy, jako też narodu polskiego
- c) **konserwowanie dzieł sztuki i kultury na ziemiach polskich, jako też ratowanie ich od zatarły przez gromadzenie w zbiorach Towarzystwa.**

Ponadto:

- a) założenie i utrzymywanie biblioteki
- b) **stworzenie zbiorów muzealnych (archeologicznych, etnograficznych, numizmatycznych, przyrodniczych, przemysłu artystycznego, przemysłowych, itd.)**
- c) **stworzenie galerii obrazów i sztychów**
- d) stwarzanie oddziałów naukowych z rozmaitych gałęzi wiedzy
- e) wspólne zebrania i odczyty bądź dla członków, bądź szerszej publiczności
- f) wydawanie sprawozdań rocznych
- g) **inicjowanie chwilowych wystaw z zakresu sztuki i przemysłu**
- h) stworzenie stacji archeologicznej dla umiejętnych wykopalisk i odczyszczania zabytków historycznych
- i) utrwalanie pamięci niepospolitych wypadków i osobistości przez pomniki, tablice pamiątkowe itd.

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Ziemia Przemyśka

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane biograficzne lub krótka charakterystyka)

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyśle
pomysłodawcy - bracia Kazimierz i Tadeusz Osińscy

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

1szy kustosz Kazimierz Osiński

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Przemyśle

Szczegółowa historia instytucji

Na pocz. 1907 roku bracia Tadeusz (prawnik) i Kazimierz (architekt) Osińscy z Przemyśla, twórcy i właściciele kolekcji „starożytności”, postanowili swoje zbiory przekazać społeczeństwu. K. M. Osiński wystosował list do Muzeum Narodowego w Krakowie z projektem utworzenia w Przemyśle filii Muzeum Narodowego w Krakowie. Odpowiedź ówczesnego dyrektora dr Feliksa Kopery była negatywna. Bracia Osińscy wraz z prof. Feliksem Przyjemskim i Kazimierzem Żurawskim ze Lwowa, podjęli myśl o założeniu w Przemyśle Towarzystwa Przyjaciół Nauk, które będzie dalej gromadziło zabytki z powiatu przemyskiego a mając do dyspozycji cenne zbiory biblioteczne tworzyło ognisko naukowe, dla badania przeszłości miasta.

Spotkanie inaugurujące działalność TPN odbyło się 14 lutego 1909 r., przygotowano wówczas Statut Towarzystwa, zawierający główne cele, m.in. „misja stworzenia polskiego ogniska naukowego oraz muzeum”. 29 czerwca 1909 roku, na drugim posiedzeniu TNP, przewodniczącym został dr Leonard Tarnawski, sekretarzem Tadeusz Osiński.

W listopadzie 1909 wynajęto lokal przy ul. Fredry 10, gdzie przeniesiono zbiory, zawierające głównie kolekcję braci Osińskich, powiększaną przez liczne darowizny.

10 kwietnia 1910 roku odbyła się uroczysta inauguracja Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk, na której jednocześnie została otwarta dla publiczności pierwsza ekspozycja muzealna oraz zatwierdzono statut określający cele i zadania Towarzystwa w sprawie zbiorów muzealnych, archiwum i biblioteki. Określono, że: „myśl jego założenia powstała z pietyzmu dla naszej przeszłości i z chęci powiększania nabytych po niej skarbów nowymi dorobkami nauki i kultury”, zbiory zaś „nie muszą być czymś nadzwyczajnym, lecz zwykłym doбором materiałów i pamiątek przypominających naszą przeszłość i budzących odruchowo myśl o państwowości polskiej” (Przyjemski, Tarnawski, s. 82.) Zbiory zostały udostępnione publiczności. Kierownikiem i kustoszem został K.M. Osiński, pozostający na tym stanowisku 30 lat.

29 czerwca 1910 roku, ponownie wybrano Zarząd TPN.

W listopadzie w 1910 roku ze względu na wilgoć, zbiory przeniesiono do budynku przy ul. Grodzkiej 6, gdzie zajmowały 3 pokoje I piętra. Również w tym roku Towarzystwo Przyjaciół Nauk wydało I tom Rocznika Przemyskiego zawierający katalog zbiorów.

W 1912 powierzchnię wystawową powiększono jeszcze o 2 pokoje. Prowadzone w tym czasie prace remontowe i instalacyjne, uniemożliwiały całkowite udostępnianie ekspozycji, chociaż była już urządzona, o czym świadczą zachowane fotografie. Pełne otwarcie miało nastąpić jesienią 1914 roku, jednak wybuch I wojny światowej na pewien czas przerwał organizację nowej ekspozycji. Długotrwałe walki o Twierdzę Przemyśl nie wyrządziły znacznych strat w zbiorach muzealnych. Pogorszyła się natomiast kondycja finansowa Muzeum. Mimo tych trudności rozpoczęto prace nad nową ekspozycją, otwartą 3 grudnia 1916 roku.

Podczas I Zjazdu Delegatów Muzeów Historyczno-Artystycznych 1-3 sierpnia 1921 w Poznaniu Muzeum Przemyskie przystąpiło do Związku Muzeów Historyczno - Artystycznych a Dyrekcja Towarzystwa zmieniła nazwę placówki na: Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej. Z powodu trudności lokalowych, zbiory przeniesiono na krótko do willi Michała Osińskiego.

W 1928 roku, w rocznicę odzyskania niepodległości, TPN postanowiło przekazać zbiory miastu, co wiązało się ze stałymi funduszami na rzecz Muzeum.

W 1935 r. Zarząd Miasta Przemyśla przydzielił Muzeum nową siedzibę, przy ul Władycze 7. Ekspozycja została urządzona w sześciu salach wystawowych, na pw. 338 m.kw.

W czasie II wojny światowej opiekę nad zbiorami sprawował laborant Adam Leśniak, później przedstawiciele władz radzieckich.

22 czerwca 1941 r. w wyniku ostrzału artyleryjskiego część budynku Muzeum została zniszczona. 28 czerwca prawobrzeżna część Przemyśla i muzeum znalazła się w rękach niemieckich. Po wyzwoleniu w sierpniu 1944 roku, pieczę nad Muzeum przejęła Miejska Rada Narodowa. 5 października Naczelna Dyrekcja Muzeów i Ochrony Zabytków Min. Kultury przydzieliła Muzeum nową siedzibę w pałacu biskupów obrządku grekokatolickiego przy Pl. Czackiego 3. Muzeum podlegało Zarządowi Miejskiemu a merytorycznie MKiS. W grudniu 1947 kierownictwo Muzeum objął ponownie K. Osiński. W 1949 muzeum otrzymało nazwę Muzeum w Przemyśle. W 1952 kierownictwo objął etnograf Krzysztof Wolski. W sierpniu 1963 stanowisko dyrektora objął Antoni Kunysz - archeolog, funkcję tę pełnił przez 23 lata. W 1966 zatwierdzony został nowy statut określający organizację i nazwę na Muzeum Ziemi Przemyskiej. W 1968 utworzono filię - Muzeum Pamiątek I Wojny Światowej - w Bramie Fortecznej, tzw. "Sanockiej Dolnej" i in. W 1984 placówce przywrócono nazwę Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej. W kwietniu 2000 miasto musiało oddać budynek pałacu biskupiego reaktywowanemu Kościołowi grekokatolickiemu.

19 października 2006 wmurowano kamień węgielny pod nowy budynek na placu płk. Berka Joselewicza a 30 marca 2008 gmach został oddany do użytku Muzeum Narodowemu Ziemi Przemyskiej.

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Kolekcja braci Osińskich, początek zbiorów: kawałki starych tkanin, kłódka wydobyta z mułu w komorze młyna koło Norbertanek w Krakowie, guzik z pocz. XIX w., medalik kauczukowy, piórniki z ceraty, kałamarz, fajki, okolicznościowe odznaki, stare czasopisma, itp.

1911 - 1483 eksponaty, w tym: obrazy olejne, akwarele, rysunki, rzeźba, grafika, rzemiosło artystyczne: porcelana, szkło, fajans, ceramika, biżuteria, tkanina, hafty, instrumenty muzyczne; broń, numizmatyka: monety, medale, pieczęcie, odznaki, okazy etnograficzne, fotografie, etnograficzne: wyroby ludowe, okazy przyrodnicze, pamiątki, rękopisy, listy, archiwalia.

Biblioteka: odezwy, plakaty, zaproszenia, karty wstępu, broszury naukowe, polityczne i religijne, kalendarze, karty wizytowe, mapy, nuty, pisma, gazety, statuty,

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Strategia pozyskiwania zbiorów

Drogą kupną. Większą część nabytków Muzeum otrzymywało drogą darów.

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

bracia **Kazimierz i Tadeusz Osieńscy** - pierwsze zbiory, początek muzeum.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

--

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

--

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

W siedzibie przy ul. Grodzkiej, od 1910 r. - w pierwszej sali, jednocześnie biurze dyrekcji, znajdował się gipsowy odlew *Tablicy grunwaldzkiej* projektu J. Raszki, gablota z porcelaną i biżuterią, broń oraz obrazy. W sali drugiej zw. salą Dworskiego umieszczono depozyt A. Dworskiego, na który składały się zabytki archeologiczne z sześciu cmentarzysk z okolic Przeworska i Łańcuta oraz wykopaliska archeologiczne z okolic Przemyśla i eksponaty etnograficzne. W trzecim pomieszczeniu pokazano monety, medale, okazy przyrodnicze i obrazy, była tam też biblioteka i pracownia naukowa.

1912 - 1914 - w nowo pozyskanym pokoju umieszczono mapy, hafty, sztychy, sztukę kościelną, rzemiosło artystyczne, obiekty historyczne, numizmaty i akta archiwalne. Z sali Dworskiego usunięto rzeźby, obrazy i sztychy a pozostawiono kolekcję archeologiczną i dodano nową gablotę na zabytki archeologiczne z okolic Przemyśla.

Wystawy czasowe

--

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

--

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

--

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Towarzystwo Heraldyczne we Lwowie, Królewskie Archiwum we Wrocławiu,

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

W latach 1910-1911 zbiory odwiedziło 579 osób, wśród nich prof. dr C. Wessely, kustosz biblioteki nadwornej w Wiedniu, prof. W. Lutosławski, Z. Wasilewski ze Lwowa, prof. S. Srokowski z Tarnopola, prof. dr K. Wójcik i dr K. Lubecki z Krakowa, dr J. Nowak, dr A. Czołowski, F. Jaworski, S. Zarewicz ze Lwowa.

W 1912 r. z powodu remontów zbiory odwiedziło 137 osób z przemyskiego i całej Polski, z Królestwa i z Poznańskiego: Stanisław i Michał Bajkowscy, Seweryn Pfeifer z Łodzi, 34 skautów z Poznańskiego, z Krajny prof. Wojciech Molé, z Krakowa prof. dr Wrzosek, prof. dr Kazimierz Wójcik, dr Eugeniusz Kiernik-asystent UJ, Józef Seruga-asystent Archiwum Miejskiego, Jarosław Leopold ze Lwowa, docent M. Osiński, Stanisława Tarnowiecka spod Sanoka, i in. (Rocznik, II, s. 212)

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

Gawryś T. Garlicki A., Osiński K.M. 1912, *Sprawozdanie dyrekcji Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu*, Rocznik Przemyski, tom I, Przemyśl 1909-1911, s. 83-125

Hrabyk P., Smółka J., Osiński K.M. 1913 *Sprawozdanie dyrekcji*, Rocznik Przemyski, t. II, Przemyśl, s. 209-245

F. Przyjemski, L. Tarnawski, *Sprawozdanie zarządu Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu*, „Rocznik Przemyski”, t. II

Rocznik TPN w Przemyślu za rok 1912, Przemyśl 1913.

Janusz B., *Muzeum Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, „Przegląd Przemyski” 1913, nr 159

Jaworski F., *Archiwum i Muzeum w Przemyślu*, „Na Ziemi Naszej” 1811, III, nr 17.

Kunysz A. *Historia badań archeologicznych i zbiorów Muzeum Ziemi Przemyskiej*, [w:] 1973

A.Kunysz, *W służbie kultury i regionu. Rzecz o Muzeum w Przemyślu*, Przemyśl 1989.

Z. Felczyński, *Siedemdziesiąt lat Towarzystwa Nauk w Przemyślu 1909-1979*, Przemyśl 1979.

J. Kostek, *Przeszłość przyszłości. Dzieje Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej, i jego zbiorów*, Przemyśl 2000.

J. Kostek, *Dziedzictwo wieków*, Przemyśl 2007.

J. Kostek, *Historia Muzeum*, [w:] *Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej*, pr. zb., Olszanica 2008, s. 19-29.

Archiwa / zespoły archiwalne / źródła / inwentarze / księgi gości

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Ciekawe cytaty

UWAGI:

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Małgorzata Wawrzak

Data sporządzenia karty:

25. 06. 2019

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	